

Voorliggend tussenproduct is het derde tussenproduct van ontwikkelteam Bewegen & Sport, opgesteld tijdens de derde ontwikkelsessie in oktober 2018. Het betreft de 'grote opdrachten' van het leergebied, de essentie. Op basis van deze grote opdrachten zal het team in de volgende stap de benodigde kennis en vaardigheden gaan benoemen (bouwstenen). Ontwikkelteam Bewegen & Sport vraagt uw feedback op de grote opdrachten op www.curriculum.nu/feedback.

In dit tussenproduct vindt u:

- Een toelichting: van visie naar grote opdrachten.
- De bijgestelde grote opdrachten van het leergebied. Hier vraagt het team uw feedback op, zie daarvoor ook de bijgevoegde consultatievragen.
- De bijgestelde visie op het leergebied (bijlage 1), deze ligt ten grondslag aan de grote opdrachten.
- Een toelichting op de brede vaardigheden binnen Bewegen & Sport (bijlage 2)
- De bronnenlijst volgt voor 20 oktober

De grote opdrachten zijn gebaseerd op de visie op het leergebied (opgesteld tijdens de eerste ontwikkelsessie en bijgesteld op basis van feedback) en vormen de basis voor de volgende stap: het benoemen van kennis en vaardigheden (bouwstenen).

Opnieuw feedback op de grote opdrachten?

In de vorige ontwikkelsessie is ook gewerkt aan de grote opdrachten. De teams hebben de eerste versie reeds ter consultatie voorgelegd. In deze derde ontwikkelsessie heeft het ontwikkelteam verder gewerkt aan de grote opdrachten. Op basis van de ontvangen feedback, maar ook, voor samenhang en eenduidigheid, in samenwerking met de teams van de andere acht leergebieden. De grote opdrachten zijn dus, ook als er al veel positieve feedback op is gekomen, aangescherpt en in samenhang aangepast. In deze fase vragen de teams daarom opnieuw feedback op de grote opdrachten.

Vervolg: consultatie tot 14 november

Geef uw feedback op www.curriculum.nu/feedback tot 14 november. Het ontwikkelteam zal uw feedback gebruiken om de grote opdrachten bij te stellen en uit te werken naar bouwstenen tijdens de volgende ontwikkelsessie in december. Uw feedback is zeer gewenst, alvast bedankt!

TOELICHTING: VAN VISIE NAAR GROTE OPDRACHTEN

'Een leven lang met plezier bewegen' is de missie van het leergebied Bewegen & Sport. Uitgangspunt voor de invulling van het leergebied is dat leerlingen in een pedagogisch veilige omgeving beter leren deelnemen aan beweegsituaties. Het is belangrijk dat leerlingen zich autonoom, competent en betrokken voelen.

De grote opdrachten (Grote Opdrachten) beschrijven wat de leerlingen vanuit het perspectief van het leergebied nodig hebben om de wereld te begrijpen en om in die wereld adequaat te kunnen handelen.

De grote opdrachten moeten gezien worden als belangrijke kernen van het leergebied. Het zijn geen afzonderlijke lesdoelen, maar ze zijn als geheel van belang bij het vormgeven van het onderwijs in bewegen. Daarbij kan de focus en de mate waarin ze aandacht krijgen verschillend zijn afhankelijk van leeftijd, leerling, schooltype en moment.

Grote opdrachten:

- Het beweegaanbod is gevarieerd voor de leerling.
- De beweegvaardigheid wordt vergroot.
- De beweegactiviteit is afgestemd op het niveau van de leerling.
- Een eigen beweegidentiteit geeft richting aan keuzes die je maakt.
- Iedere beweegactiviteit kent verschillende taken en rollen voor de leerlingen.
- Bewegen doe je samen.
- Bewegen en sport krijgt vorm binnen de maatschappelijke context.
- Een actieve leefstijl draagt bij aan de gezondheid.

Relatie tussen de grote opdrachten onderling

In iedere les staan beweegactiviteiten centraal. Naar deze beweegactiviteiten kan je op verschillende manieren kijken. Deze brillen zijn omgezet naar grote opdrachten voor het leergebied Bewegen & Sport. Alle beweegactiviteiten samen zorgen voor **een gevarieerd beweegaanbod**. Binnen deze activiteiten wordt ingezet op het **vergroten van beweegvaardigheden**.

Het aanleren van beweegvaardigheden in een breed scala aan beweegactiviteiten is een voorwaarde om beter te kunnen deelnemen aan beweegsituaties. Aangezien er grote niveauverschillen zijn tussen leerlingen is het van belang dat leerlingen uitgedaagd worden om zich op hun **eigen niveau te ontwikkelen**. Daardoor is de kans op plezier in bewegen groter en daarmee op langdurige deelname aan de beweegcultuur. Om met elkaar te bewegen is het nodig dat leerlingen zelfstandig beweegactiviteiten op gang brengen en houden. Het vervullen van **verschillende taken en rollen** is daarbij van belang.

In de meeste beweegsituaties zijn meerdere leerlingen actief samen met anderen en betrokken op elkaar. Dit vraagt om een goede manier van omgaan met elkaar en een goede samenwerking: **bewegen doe je samen**.

Er wordt een relatie gelegd met de bewegcultuur in en rond de school en daarbuiten. Hierbij is sprake van wederkerigheid: er wordt voorbereid op het bewegen en sporten buiten het leergebied en tegelijkertijd komen de activiteiten uit de bewegcultuur de school in en worden aangepast aan de mogelijkheden van de leerling. **Bewegen en sport krijgt vorm binnen de maatschappelijke context.**

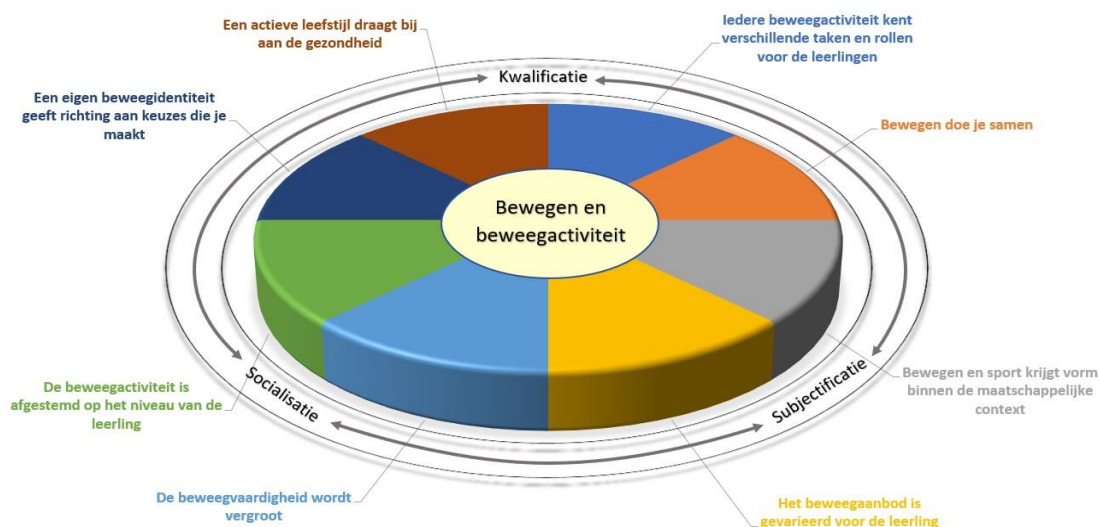
In een tijd van bewegingsarmoede neemt het belang van voldoende bewegen steeds meer toe. **Het stimuleren van een actieve leefstijl in het kader van gezondheid** levert hieraan een bijdrage.

Gaandeweg zijn leerlingen bezig zich te ontwikkelen als beweg(er)/sporter. Dat is in eerste instantie vaak impliciet maar wordt meer en meer expliciet naarmate de tijd vordert. Dit is het ontwikkelen van **een eigen beweegidentiteit**. Weten wie je bent als beweg(er), wat je leuk vindt, wat je kunt, wat je nog wilt ontwikkelen, wat er te doen is in de wereld van bewegen en sport. Dit alles speelt een rol met het oog op duurzame deelname aan de bewegcultuur. Hierbij is ook van belang dat leerlingen leren hoe ze zich blijvend kunnen ontwikkelen in bewegen en sport.

Bij de grote opdrachten zijn de volgende zaken van belang:

- Bewegen en beweegactiviteiten staan centraal in het leergebied. De grote opdrachten krijgen altijd betekenis rondom een beweegactiviteit.
- Bij de inrichting van het onderwijs zijn alle grote opdrachten van belang.
- De grote opdrachten afzonderlijk dragen in beginsel allemaal bij aan de drie doeldomeinen van het onderwijs: kennis- vaardigheidsontwikkeling (kwalificatie), maatschappelijke vorming (socialisatie) en persoonlijke ontwikkeling (subjectificatie).
- De grote opdrachten kunnen dienen als "bril" om naar beweegactiviteiten te kijken en om richting te geven aan de vormgeving van het onderwijs.

In de onderstaande afbeelding zijn bovengenoemde zaken visueel weergegeven

GROTE OPDRACHTEN

1. Het beweegaanbod is gevarieerd voor de leerling

Relevantie: Door een leerling in een gevarieerd en breed aanbod van beweegvaardigheden te introduceren, legt hij een basis voor een leven lang met plezier bewegen. De leerling vormt zich zo een beeld van de gevarieerdheid van de beweegcultuur waar hij aan mee zou kunnen doen. Dit kan de leerling ook in een andere levensfase helpen zijn keuze voor beweeg- en sportactiviteiten te maken. Een brede variatie aan aanbod bevordert tevens een brede motorische ontwikkeling en een brede motorische ontwikkeling is weer de sleutel tot een hoger deelnameniveau .

Inhoud: De leerling maakt kennis met een gevarieerd aanbod van bewegactiviteiten. De variatie is representatief voor een groot deel van de beweegcultuur. Dimensies van deze variatie zijn o.a.: inhoud/activiteiten, deelname-motief, en groepssamenstelling.

Brede vaardigheden:

Oriëntatie op jezelf, je studie en loopbaan, kritisch denken

2. Grotere beweegvaardigheid geeft meer kans om mee te doen

Relevantie: Om hun kansen op deelname aan allerlei beweegsituaties te vergroten moeten de leerlingen vaardig worden. Door het vergroten en verbreden van de beweegvaardigheid hebben zij meer mogelijkheden om deel te nemen aan de beweegcultuur. De leerlingen breiden hun beweegmogelijkheden uit en verleggen hun grenzen tijdens de lessen. Het vergroten van de bewegingsvaardigheid, het gevoel competent te zijn en het opdoen van succeservaringen dragen bij aan meer plezier in het bewegen. Dit draagt ertoe bij dat de leerlingen meer motivatie krijgen om deel te nemen en om zich verder te ontwikkelen.

Inhoud: De leerlingen leren deelnemen aan verschillende bewegactiviteiten en worden hierin steeds competenter. Hierbij wordt uitgegaan van een doorlopende leerlijn van beweeguitdagingen.

Brede vaardigheden:

Probleemoplossend denken en (praktisch) handelen

Creatief denken en (praktisch) handelen

Zelfregulering

3. Iedereen kan meedoen binnen zijn eigen mogelijkheden

Relevantie: Leerlingen hebben zeer verschillende talenten als het om deelnemen aan beweegsituaties gaat. De leerlingen moeten positief gemotiveerd raken voor een leven lang met plezier bewegen. Alle beweegactiviteiten die de school aanbiedt, moeten daarom zo worden ingericht dat alle leerling op eigen niveau succes kunnen ervaren en plezier kunnen beleven aan het deelnemen aan de beweegactiviteiten. Alle leerlingen moeten ervan overtuigd raken dat iedereen, rekening houdend met zijn eigen kwaliteiten, mee mag en kan doen. Op die manier wordt elk kind gemotiveerd en uitgedaagd om te leren binnen een veilig leerklimaat.

Inhoud: De leerlingen leren op eigen niveau deelnemen aan beweegactiviteiten en worden binnen deze situaties uitgedaagd om zijn grenzen te verleggen. Deze uitdaging is voor de leerlingen in de zone van naaste ontwikkeling. De leerlingen leren hierdoor ook omgaan met verschillen in bewegingsniveau.

Brede vaardigheden:

Samenwerken

Oriëntatie op jezelf, studie en loopbaan

Kritisch denken

4. Een eigen beweegidentiteit geeft richting aan keuzes die je maakt

Relevantie: De leerlingen ontwikkelen een eigen kijk op hun mogelijkheden en voorkeuren ten aanzien van bewegen en sport. De leerlingen leren wat zij kunnen, willen, nog willen leren en wat bij hen past op het gebied van bewegen en sport. En zij leren hierin keuzes te maken. Ook moeten de leerlingen leren dat zij in ontwikkeling blijven en daarnaar handelen.

Inhoud: In de bewegcultuur zijn veel keuzes te maken: welke activiteiten, met wie, in welke situatie, met welk motief? Een leven lang met plezier deelnemen aan bewegen vraagt om weten wat je kunt, wat bij je past en wat je wilt, het aanbod kennen, de juiste keuzes maken en daarop reflecteren.

Bij voorkeur ontwikkelen alle leerlingen voldoende vertrouwen in eigen kunnen in een groot aantal beweegactiviteiten en een positieve houding ten opzichte van bewegen en sport. Ze kunnen en ze willen deelnemen aan bewegen en sport.

Als de leerlingen zich een goed oordeel kunnen vormen over verschillende aspecten van het aanbod en goed inzicht hebben in hun eigen kwaliteiten en voorkeuren, kunnen zij beter kiezen welke vormen van bewegen en sport het beste bij hen passen. Het ontwikkelen van een eigen beweegidentiteit is een proces dat op elke leeftijd een rol speelt, maar er telkens anders uitziet. De leerling leert dat door te doen, door te ervaren en door te denken.

Brede vaardigheden:

Samenwerken
Communiceren
Sociale en culturele vaardigheden
Ondernemend denken en handelen
Oriëntatie op jezelf, je studie en loopbaan
Zelfregulering
Creatief denken en (praktisch) handelen
Kritisch denken
Probleemoplossend denken en (praktisch) handelen

5. Iedere beweegactiviteit kent verschillende taken en rollen voor de deelnemers

Relevantie: Het is belangrijk dat leerlingen in staat zijn om zelf de beweegactiviteiten goed te laten verlopen, zodat deze activiteit ook zonder begeleiders als coaches, trainers of scheidsrechters goed verloopt. Dit is van ook relevant voor beweegactiviteiten buiten school nu en later.

Inhoud: De leerlingen leren taken en rollen te vervullen die het mogelijk maken, zelfstandig en/of samen met andere leerlingen beweegactiviteiten op gang te brengen en op gang te houden. Het gaat om situaties inrichten (klaarzetten en opruimen van materialen), op gang brengen (o.a. het verdelen van taken, maken van teams of groepen) en op gang houden (o.a. aanpassingen in het arrangement, de regels of de teamsamenstelling, omgaan met verstoringen van het verloop van de activiteit). Vaak kan dat al doende, soms moeten daarvoor aparte taken en rollen worden benoemd en ingevuld. Om met anderen gezamenlijk tot beweegactiviteiten te komen moet je ook leren initiatieven te nemen, afspraken te maken, te 'onderhandelen' over wat en hoe je iets wilt doen, taken verdelen, etc. Het helpt direct in de les om de beweegactiviteiten samen beter te laten verlopen en om het leren effectiever en efficiënter te maken. En het zorgt er voor dat leerlingen minder afhankelijk zijn van de directe aandacht van de docent.

Brede vaardigheden:

Samenwerken
Communiceren
Sociale en culturele vaardigheden
Probleemoplossend denken en (praktisch) handelen
Ondernemend denken en handelen
Zelfregulering

6. Bewegen doe je samen

Relevantie: Bij Bewegen & Sport zijn de leerlingen vaak in groepsverband bezig, ook als de activiteit individueel uitgevoerd wordt naast andere leerlingen. Het vraagt voor, tijdens en na de activiteiten om gepaste communicatie. Onderlinge verschillen zijn duidelijk zichtbaar en vergelijken ligt op de loer. Dit roept emoties op, die soms goed passen in de situatie, maar niet altijd. Met respect voor onderlinge verschillen en een positieve en open houding voor anderen kunnen leerlingen beter in heterogene groepen functioneren. Elkaar helpen en hulp vragen is ook een belangrijk aspect van het omgaan met elkaar.

Inhoud: De leerlingen leren binnen beweegactiviteiten communiceren en samenwerken en ontwikkelen sociale en culturele vaardigheden. De leerlingen vergroten hun inlevingsvermogen voor het gedrag van anderen en reflecteren op het eigen gedrag en dat van anderen en op de onderlinge communicatie. Omgaan met winst en verlies en 'fair play' zijn belangrijke aspecten van beweegactiviteiten

Brede vaardigheden:

Sociale en culturele vaardigheden
Samenwerken
Communiceren

7. Bewegen & Sport krijgt vorm binnen de maatschappelijke context

Relevantie: Er is sprake van een wederkerige relatie tussen de beweegsituaties binnen het leergebied en buiten het leergebied op straat, pleintjes, sportverenigingen, strand, camping enz. Binnen het leergebied leert de leerling deel te nemen aan beweegsituaties die een relatie hebben met beweegsituaties buiten het leergebied. Als de verbinding tussen bewegen binnen het leergebied en de beweegcultuur buiten het leergebied hecht is, is de kans groot dat kinderen buiten het leergebied ook actief zijn en zowel nu als later voldoende kansen zien voor een actieve leefstijl. De beweegsituaties buiten het leergebied hebben ook invloed op de inhoud van het leergebied.

Inhoud: De leerlingen ervaren een verbinding tussen datgene wat zij leren binnen het leergebied Bewegen & Sport en wat zich daarbuiten afspeelt. De leerling wordt naast deelname aan het bewegingsonderwijs binnen de school gestimuleerd deel te nemen aan diverse beweegactiviteiten tijdens pauzes en na schooltijd. De rol van de vakleerkracht kan sturend zijn. In dit kader past ook het bewegen in de klas. Het gaat ook om het besef dat bewegen en sport in verschillende contexten gedaan worden en dat daar verschillende regels en codes bij horen.

Brede vaardigheden:

Zelfregulering

Samenwerken
Ondernemend denken en handelen
Kritisch denken

8. Een actieve leefstijl draagt bij aan de gezondheid

Relevantie: Een leven lang deelnemen aan bewegen (een actieve leefstijl hebben) draagt bij aan de gezondheid. Een uiterst actueel thema in een tijd waarin mensen steeds minder actief zijn in het dagelijks leven en waarin voortschrijdende technologie en het toenemende tempo van leven de vitaliteit bedreigen.

Gezondheid is echter meer dan alleen lichamelijke fitheid. Het is het vermogen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven. Het gaat om datgene wat je kunt doen, om je vitaal en energiek te voelen en wat bijdraagt aan kwaliteit van leven.

Wat gezond is, is voor iedereen anders. De leerlingen moet daarom leren dat deelnemen aan bewegen voor henzelf kan bijdragen aan de gezondheid en hoe zij bewegen kunnen inzetten om hun kwaliteit van leven te verbeteren. Het ervaren van je eigen fitheid en weten hoe je die kunt beïnvloeden, is daar een onderdeel van. Dit moet leiden tot een besef dat de mate van fitheid ook invloed heeft op de mogelijkheid om deel te nemen aan bewegen.

Inhoud: De leerlingen leren hoe een actieve leefstijl bijdraagt aan hun gezondheid en wat hij kan doen om een actieve leefstijl te ontwikkelen.

Deze grote opdracht leent zich bij uitstek voor samenhang met andere leergebieden, omdat gezondheid zoveel meer inhoudt dan alleen een actieve leefstijl. Binnen het leergebied Bewegen & Sport zal vooral aandacht besteed worden aan activiteiten die te maken hebben met gezondheid en fitheid en het reflecteren hierop, onder andere aan de hand van begrippen als gezondheid en vitaliteit en de beweegnorm. Binnen andere leergebieden zal vooral aandacht worden besteed aan andere thema's die van invloed zijn op de gezondheid.

Brede vaardigheden:

Zelfregulering
Ondernemend denken en handelen
Oriëntatie op jezelf, je studie en loopbaan

CONSULTATIEVRAGEN

Ontwikkelteam Bewegen & Sport vraagt uw feedback op de grote opdrachten. In de periode tot 14 november 2018 kunt u uw feedback geven via www.curriculum.nu/feedback. Het ontwikkelteam zal uw feedback gebruiken om de grote opdrachten bij te stellen en uit te werken naar bouwstenen tijdens de volgende ontwikkelsessie in december. Uw feedback is zeer gewenst, alvast bedankt!

Onderstaand vindt u de consultatievragen:

Algemene consultatievragen

Antwoorden in een 4-puntsschaal: helemaal mee eens, mee eens, mee oneens, helemaal mee oneens.

De laatste twee grote opdrachten zijn ingrijpend veranderd. Één grote opdracht is verdwenen ten opzichte van de vorige versie. Daarover gaan de eerste drie vragen.

1. De grote opdracht 'Bewegen & Sport krijgt vorm binnen de maatschappelijke context' is helder geformuleerd.

Geef op een schaal van 1-4 aan in hoeverre u het eens bent met deze stelling.
(1=Helemaal mee oneens, 2=mee oneens, 3=mee eens, 4= helemaal mee eens).
Licht uw antwoord toe.

2. De grote opdracht 'Een actieve leefstijl draagt bij aan de gezondheid' is helder geformuleerd.

Geef op een schaal van 1-4 aan in hoeverre u het eens bent met deze stelling.
(1=Helemaal mee oneens, 2=mee oneens, 3=mee eens, 4= helemaal mee eens).
Licht uw antwoord toe.

3. De grote opdracht 'Leren jezelf te blijven ontwikkelen' is voldoende ondergebracht bij de opdracht over het ontwikkelen van een beweegidentiteit en de brede vaardigheden.

Geef op een schaal van 1-4 aan in hoeverre u het eens bent met deze stelling.
(1=Helemaal mee oneens, 2=mee oneens, 3=mee eens, 4= helemaal mee eens).
Licht uw antwoord toe.

Aan de grote opdrachten is een toelichting toegevoegd om de samenhang binnen het leergebied te verduidelijken. Daarover gaat vraag vier.

4. Het model van de grote opdrachten en de toelichting maken de samenhang binnen het leergebied Bewegen & Sport goed duidelijk.

Geef op een schaal van 1-4 aan in hoeverre u het eens bent met deze stelling.
(1=Helemaal mee oneens, 2=mee oneens, 3=mee eens, 4= helemaal mee eens).
Licht uw antwoord toe.

Bij elke grote opdracht is nu aangegeven welke brede vaardigheden een rol spelen.
Daarover gaat vraag vijf.

5. De relatie tussen het leergebied en de brede vaardigheden is duidelijk weergegeven.

Geef op een schaal van 1-4 aan in hoeverre u het eens bent met deze stelling.
(1=Helemaal mee oneens, 2=mee oneens, 3=mee eens, 4= helemaal mee eens).
Licht uw antwoord toe.

BIJLAGE 1: BIJGESTELDE VISIE OP HET LEEREBIED

In dit document wordt de visie op het leergebied Bewegen & Sport (B&S) beschreven. Deze visie is door het ontwikkelteam B&S opgesteld tijdens de eerste ontwikkelsessie in maart en is door het ontwikkelteam aangescherpt tijdens de tweede ontwikkelsessie in mei en aangevuld na de derde ontwikkelsessie in oktober, steeds op basis van de ontvangen feedback. In het consultatieverslag legt het ontwikkelteam B&S uit welke keuzes de teamleden hebben gemaakt bij het verwerken van de feedback.

Bijgestelde conceptvisie op het leergebied Bewegen & Sport

Met deze bijgestelde conceptvisie wil het ontwikkelteam aansluiten bij het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs, waaronder ook het speciaal onderwijs en het praktijkonderwijs (PrO). Dit document is nog steeds vrij abstract en kan na de volgende consultatierondes en de volgende ontwikkelsessies, waarin het gaat over de *bouwstenen* voor een nieuw curriculum, nog worden aangepast. Met de *grote opdrachten* en *bouwstenen* wordt de visie die in dit document wordt verwoord meer concreet inhoud gegeven.

Het eerste hoofdstuk schetst de relevantie van het leergebied Bewegen & Sport; het belang in het algemeen en voor het kind in het bijzonder. Ook wordt een verband gelegd tussen vakspecifieke doelen en algemene onderwijsdoelen. Het tweede hoofdstuk richt zich op actuele ontwikkelingen in het onderwijs en de gevolgen daarvan voor het leergebied Bewegen & Sport. In het derde hoofdstuk wordt dieper ingegaan op de inhoud van het leergebied. Daar valt onder wat beschouwd kan worden als kern en wat als keuze, het indelen van beweegactiviteiten, samenhang binnen het leergebied, ontwikkel- en leerlijnen, brede vaardigheden en vakoverstijgende thema's.

Inhoudsopgave

1. Relevantie van het leergebied Bewegen & Sport
 - a. Missie van het leergebied
 - b. Belang voor de leerling
 - c. Bijdrage aan de drie doeldomeinen
 - d. Inbedding van het leergebied
2. Recente (vakinhoudelijke) inzichten en maatschappelijke uitdagingen
 - a. Onderwijs (algemeen)
 - b. Bewegen & Sport
3. Inhoud van het leergebied Bewegen & Sport
 - a. Karakteristiek van het leergebied
 - b. Indeling van beweegactiviteiten
 - c. Samenhang binnen het leergebied
 - d. Leer - en ontwikkellijnen binnen het leergebied
 - e. Brede vaardigheden
 - f. Vakoverstijgende thema's
4. Tot slot

1. Relevantie van het leergebied Bewegen & Sport

a) Missie van het leergebied

Bewegen is een fundamenteel menselijk bestaansveld. De wereld is om in te bewegen en biedt hiervoor veel uitdagingen. Kinderen leren de wereld al bewegend kennen. De manier waarop mensen bewegen verandert met de leeftijd, maar bewegen blijft een menselijke behoefte.

Een leven lang met plezier bewegen als onderdeel van een actieve en gezonde leefstijl en je daarin blijvend kunnen ontwikkelen, is dus van belang.

Missie: Een leven lang met plezier bewegen

b) Belang voor de leerling

Een leven lang met plezier bewegen vormt het uitgangspunt van het leergebied. Om dit te bewerkstelligen is het nodig dat alle leerlingen van primair, voortgezet en speciaal onderwijs in een pedagogisch veilige omgeving leren deelnemen aan beweegsituaties en zich daarin verder ontwikkelen.

Om deel te kunnen nemen aan beweegsituaties is het van belang om op diverse manieren bekwaam te zijn. Dit wordt meervoudige deelnamebekwaamheid genoemd.

- Ten eerste is een bepaalde beweegbekwaamheid noodzakelijk in een zo breed en gevarieerd mogelijk beweegrepertoire. Beweegvaardigheid ontwikkelen vormt de basis voor elk leerproces op het gebied van bewegen en sport.
- Ten tweede is er de uitdaging om zelfstandig en/of met elkaar een beweegactiviteit op gang te brengen en te houden. Dit vraagt om een zekere regelbekwaamheid.
- De derde uitdaging ligt op het sociale vlak. In veel beweegsituaties wordt er samen met anderen bewogen en wordt er op allerlei manieren gevraagd om rekening met elkaar te houden. Dit noemen we omgangsbekwaamheid.
- De vierde uitdaging gaat over kennis over en inzicht in beweegsituaties. Bijvoorbeeld: weten wat de regels zijn en hoe je die kan aanpassen, weten in hoeverre bewegen en lichamelijke inspanning samenhangt met gezondheid, zicht hebben op het sportaanbod om een goede keuze te kunnen maken.

Daarnaast is plezier in bewegen van essentieel belang. Beweegplezier is niet alleen 'leuk', maar betekent vooral plezier beleven aan het aangaan van bewegingsuitdagingen en daarbij succeservaringen opdoen. Beweegplezier komt met name tot stand wanneer leerlingen zich autonoom, competent en betrokken voelen. Dit betekent dat er recht wordt gedaan aan verschillen tussen leerlingen op het gebied van deelnameniveau, beweegmotieven en sociale vaardigheden. Veilig bewegen en je veilig voelen in het bewegen zijn hierbij belangrijke voorwaarden.

Het leergebied Bewegen & Sport levert tenslotte een belangrijke bijdrage aan de vorming van een eigen beweegidentiteit bij de leerling. De leerling ontwikkelt een bepaalde wijze van doen die hem typeert als beweger, beleeft meer plezier aan de ene

activiteit dan aan de andere, ontwikkelt bepaalde voorkeuren. De leerling ontwikkelt een realistische kijk op zijn eigen mogelijkheden en voorkeuren ten aanzien van bewegen en

sport. De leerling weet wat hij kan en wil, weet wat er te doen is in de beweeg- en sportcultuur en weet wat bij hem of haar past.

c) Bijdrage aan de drie doeldomeinen

Het leergebied Bewegen & Sport levert een bijdrage aan alle drie doeldomeinen van het onderwijs: maatschappelijke vorming, kennis- en vaardigheidsontwikkeling en persoonlijke ontwikkeling.

- **Maatschappelijke vorming**

Leren deelnemen aan een zowel voor het individu als voor de samenleving belangrijk bestaansveld is per definitie maatschappelijk vormend. Bewegen & Sport is de samenleving in het klein. Leren rekening houden met elkaar, omgaan met waarden en normen, verschillende rollen kunnen vervullen, met elkaar activiteiten op gang kunnen houden spelen daar een rol. Wat betreft het doeldomein maatschappelijke vorming ligt in het leergebied Bewegen & Sport het zwaartepunt bij beweegsituaties samen regelen.

- **Kennis- en vaardigheidsontwikkeling**

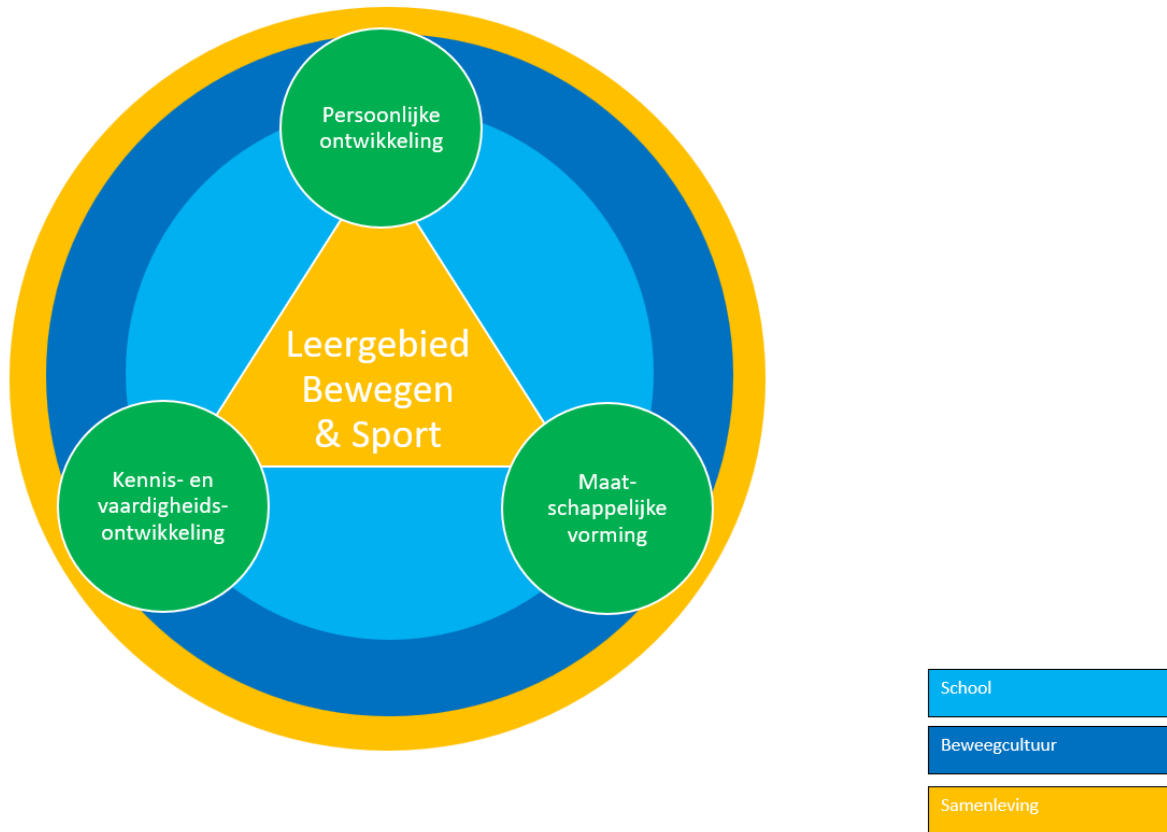
Om deel te kunnen nemen aan beweegsituaties, of dat nu op school is of als onderdeel van de actuele beweegcultuur, is een gevarieerd repertoire aan kennis en vaardigheden noodzakelijk. Beweegvaardigheid en regelvaardigheid, kennis over bewegen en sport en het regelen daarvan, over beweegcultuur, hoe je je daarin beter kunt maken en kunt of hoort te gedragen. In het leergebied ligt hier het zwaartepunt bij het verbeteren van beweegvaardigheid.

- **Persoonlijke ontwikkeling**

In het leergebied Bewegen & Sport leren leerlingen ook hoe ze zich verhouden tot de actuele beweegcultuur, wat ze vinden van bepaalde aspecten van bewegen en sport, wie ze zijn als sporter en als persoon, waar hun voorkeuren en mogelijkheden liggen als het om bewegen en sport gaat en maken ze daarin keuzes. Ze ontwikkelen een eigen beweegidentiteit. Dat is bij uitstek persoonlijke vorming. Hier ligt het zwaartepunt op bewegen beleven en waarderen.

d) Inbedding van het leergebied

Het leergebied Bewegen & Sport is ingebed in de onderwijsinstelling, de beweegcultuur en de samenleving (zie figuur 1).

Figuur 1. De inbedding van het leergebied Bewegen & Sport.

Samenvattend heeft het leergebied Bewegen & Sport als centrale opdracht: leerlingen beter leren deelnemen aan beweegsituaties. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de drie doeldomeinen van het onderwijs: kennis- en vaardigheidsontwikkeling, maatschappelijke vorming en persoonlijke ontwikkeling. Dat gebeurt in eerste instantie in de onderwijsinstelling, maar vindt plaats in relatie tot de bewegcultuur die weer een onderdeel is van de samenleving als geheel. Onder bewegcultuur worden alle activiteiten verstaan waarbij bewegen gethematiseerd wordt. De essentie is dat er wordt deelgenomen aan beweegsituaties. Dat kan op uiteenlopende tijden en plaatsen, in diverse contexten en met verschillende motieven plaatsvinden. Het is een van de opdrachten van het leergebied Bewegen & Sport om de verbinding te leggen tussen de ervaringen die leerlingen opdoen op het gebied van bewegen en sport in de les bewegingsonderwijs en de ervaringen op dat gebied buiten de les bewegingsonderwijs.

2. Recente (vakinhoudelijke) inzichten en maatschappelijke uitdagingen

In de kern van het curriculum behoort recht gedaan te worden aan een introductie in de bewegcultuur in haar volle breedte. Hieronder een aantal recente ontwikkelingen (in willekeurige volgorde), die van invloed zijn. Natuurlijk heeft iedere onderwijsinstelling hier in zekere mate een eigen inbreng in.

a) Onderwijs (algemeen)

- Passend onderwijs

De Wet passend onderwijs zorgt voor een toename aan diversiteit in de klas en binnen de onderwijsinstelling. Passend onderwijs voor alle leerlingen vraagt om een passend beweegaanbod voor elke leerling. Er moet altijd uitdaging zijn voor leerlingen om met plezier beter te leren bewegen. Alle leerlingen hebben het recht om hun talenten te ontplooiën en met hun (on)mogelijkheden om te leren gaan. Ook leerlingen met een fysieke beperking, motorische achterstand, of leerlingen die meer behoefte hebben aan fysieke activiteit dan andere leerlingen, et cetera. Dit vraagt om bewegingsonderwijs dat op maat aangeboden wordt.

- Bewegen in de klas

Scholen besteden steeds vaker aandacht aan verschillende beweegmomenten in het klaslokaal, waaronder *energizers* en beweegopdrachten. Minder zitten en meer bewegen kan om meerdere redenen gedaan worden. Bijvoorbeeld om concentratie te verhogen, een bijdrage te leveren aan cognitieve leerprestaties, een bijdrage te leveren aan een gezonde leefstijl, motivatie voor school te verhogen en uitval te voorkomen. Leerlingen kunnen leren welke voordelen een actieve leefstijl kan hebben, hoewel de bewijsvoering voor de meeste van de genoemde effecten nog tamelijk beperkt is. Dit thema leent zich goed voor samenhang tussen verschillende leergebieden.

- ICT/technologie ter ondersteuning van het leerproces

In het leergebied Bewegen & Sport wordt steeds vaker gebruik gemaakt van technologie, onder andere door beeldmateriaal in te zetten voor video-instructie of video-feedback. Dit om leerlingen te helpen inzicht te krijgen in hun eigen leerproces. Technologie als onderdeel van een vakoverstijgend thema biedt verschillende aanknopingspunten. ICT-gebruik in het leergebied wordt door het leergebied als ondersteunend gezien.

- Aandacht voor andere wijzen van beoordelen en evalueren

In het onderwijs is al geruime tijd aandacht voor ontwikkelingsgericht evalueren. Er is een verschuiving gaande van summatieve naar formatieve evaluatie. In het leergebied Bewegen & Sport biedt formatief beoordelen goede mogelijkheden die passen bij het ontwikkelingsgerichte karakter van het leergebied.

b) Bewegen & Sport

- Gezonde leefstijl

Voldoende bewegen is van belang voor een gezond leven en een goede persoonlijke ontwikkeling. Kinderen en jongeren bewegen echter steeds minder. In toenemende mate lijkt in onze bewegingsarme samenleving een gezonde leefstijl onder druk te staan en wordt er een beroep op scholen gedaan om een bijdrage te leveren aan het bevorderen van een gezonde leefstijl. Het leergebied Bewegen & Sport draagt in samenwerking met andere leergebieden een grote bijdrage aan een gezonde en actieve leefstijl.

- Actuele beweegactiviteiten

Bewegen & sport creëert een uitdagende leeromgeving, waarbij er een heldere verbinding is tussen binnen en buiten de onderwijsinstelling. Actuele beweegactiviteiten en verschillende verschijningsvormen van bewegen en sport krijgen een plaats binnen het curriculum. De verbinding van binnen en buiten de onderwijsinstelling krijgt stelselmatig een update.

- Verschuiving van georganiseerde sport naar ongeorganiseerde sport

De beweegcultuur laat een steeds gevarieerder beeld zien wat betreft tijdstip, plaats, accommodaties, omgeving, contexten en motieven.

Mensen willen in hun eigen tijd, eigen plaats, op eigen niveau, laagdrempelig kunnen bewegen. Ofwel, altijd en overal wanneer het uitkomt. Dit betekent dat er in het curriculum ruimte moet zijn voor deze verschuiving.

- Talentontwikkeling en talentherkenning

Er is een toenemende aandacht voor brede talentontwikkeling en talentherkenning. Een groeiend aantal scholen biedt een programma aan waarin betere bewegers zich kunnen ontplooien op het gebied van bewegen en sport. In de kern heeft het leergebied Bewegen & Sport aandacht voor de talenten van alle kinderen. Ook minder sterke bewegers krijgen voldoende aandacht. Het uitgangspunt is dat iedereen op eigen niveau moet kunnen deelnemen. Extra aandacht schenken aan getalenteerde bewegers die daarvoor openstaan is een van de mogelijkheden voor scholen.

- Achteruitgang kwaliteit bewegen

Recente onderzoeken naar de kwaliteit van bewegen laten een achteruitgang in motorische vaardigheden zien bij kinderen in het primair onderwijs. Het is aannemelijk om te veronderstellen dat dit voor leerlingen in het voortgezet onderwijs niet veel anders is. Het leergebied Bewegen & Sport hoort bij te dragen aan het keren van deze ontwikkeling. Voldoende tijdsinvestering en deskundige begeleiding zijn wel voorwaarden om dit te kunnen bewerkstelligen.

3. Inhoud van het leergebied Bewegen & Sport

a) Karakteristiek van het leergebied

Het leergebied Bewegen & Sport kent verschillende vormen of varianten (zie figuur 2): reguliere lessen bewegingsonderwijs, LO2 (vmbo-tl), BSM (havo/vwo), beroepsgerichte keuzevakken op vmbo-bb/kb, schoolzwemmen, sportklassen, spelen op het schoolplein, schoolsport, sportdagen, et cetera. Sommige onderdelen zijn voor alle leerlingen, andere voor enkele leerlingen. Sommige behoren tot het kernprogramma, andere tot keuzeactiviteiten binnen het leergebied. Daarbij hebben scholen de mogelijkheid om zich te profileren op bepaalde vlakken, bijvoorbeeld als sportieve school, gezonde school, of op het vlak van persoonlijke ontwikkeling of toptalent. Het ontwikkelteam erkent dat er talloze mogelijkheden zijn voor leraren om als beweeg-ambassadeur meer te doen dan wat behoort tot de kern van het leergebied en juicht het ook toe als leraren of scholen daarvoor kiezen. De opdracht van het ontwikkelteam is echter beperkt tot de kern en daarom neemt zij dergelijke opties niet mee in de beschrijving van de grote opdrachten en de bouwstenen voor het leergebied.

Het curriculum beschrijft het 'wat', het 'hoe' is aan de scholen zelf. Deze visiebeschrijving gaat over het kerncurriculum, de linker twee kwadranten, waarvoor kerndoelen en eindtermen worden opgesteld. Het kernprogramma staat in verbinding met het keuzecurriculum: het bereidt leerlingen voor en stimuleert leerlingen om deel te nemen aan het keuzeprogramma, afhankelijk van wat de onderwijsinstelling aanbiedt.

Figuur 2. Kern en keuze in het leergebied Bewegen & Sport met voorbeelden waarop bewegen en sport verschijnt in de onderwijsinstelling.

b) Indeling van bewegactiviteiten

Er zijn vele verschillende manieren om het leergebied Bewegen & Sport in te delen. Een bekende indeling voor het basisonderwijs zijn de grondvormen van bewegen zoals springen, zwaaien, balanceren, mikken et cetera. In het voortgezet onderwijs wordt er veel gewerkt met de zogenaamde bewegedomeinen (ook wel activiteitengebieden): spel, turnen, atletiek, bewegen op muziek, zelfverdediging en zwemmen. Een derde indeling gaat uit van leerlijnen op basis van overeenkomstige bewegingsuitdagingen, zoals in de basisdocumenten bewegingsonderwijs staan beschreven. Bewegen en sport kan ook worden bekeken vanuit verschillende verschijningsvormen, zoals wedstrijd sport, recreatiesport, jurysport, avontuursport en fitnessactiviteiten. Naast de indeling van bewegactiviteiten zijn er ook andersoortige domeinen, zoals 'bewegen (samen) regelen' en 'bewegen beleven en waarderen'. In de volgende fase van curriculum.nu waarin *bouwstenen* worden ontwikkeld, wordt hier dieper op ingegaan.

c) Samenhang binnen het leergebied

De eerste samenhang binnen het leergebied gaat over doorlopende leer- en ontwikkellijnen van 4 tot 18 jaar. Het is van belang dat wat de leerlingen leren aansluit bij eerdere leerervaringen. Overgangen in de schoolloopbaan, bijvoorbeeld van primair naar voortgezet onderwijs, en van speciaal onderwijs naar voortgezet speciaal onderwijs mogen niet leiden tot breukvlakken in het onderwijs. Daarnaast is er samenhang met voorschoolse educatie en met vervolgoopleidingen.

De tweede samenhang gaat over binnen- en buitenschools leren. Het leergebied is erop gericht dat leerlingen leren deelnemen aan beweegsituaties in allerlei verbanden, zowel nu als later. Het gaat dan over ongeorganiseerde sport (op straat, camping, in de buurt, et cetera) en over georganiseerde sport (op de sportvereniging). Het gaat ook over de samenhang tussen de lessen bewegingsonderwijs en het spelen op het schoolplein, de schoolsport en sportdagen. Bewegingsonderwijs en sport buiten school zijn niet identiek, maar er zijn veel mogelijkheden om de leerlingen leerervaringen te laten opdoen die ook in die andere situaties kunnen worden gebruikt.

d) Leer- en ontwikkellijnen in het leergebied

In het leergebied verschilt de hoeveelheid aandacht voor de drie doeldomeinen (kennis- en vaardigheidsontwikkeling, maatschappelijke vorming en persoonlijke ontwikkeling), per les, doelgroep en schoolperiode. Binnen het leergebied kunnen meerdere leer- en ontwikkellijnen worden onderscheiden. Belangrijk kenmerk daarvan is dat ze een doorlopende ontwikkeling van de leerlingen mogelijk maken en tevens ruimte bieden voor maatwerk om rekening te houden met verschillen tussen leerlingen.

Op jonge leeftijd wordt een brede basis gelegd door een veelzijdig beweegaanbod te doen. In elke fase proberen docenten rekening te houden met de leervragen van de leerlingen. Naarmate leerlingen ouder worden, krijgen zij meer mogelijkheden om keuzes te maken uit een breed aanbod en zich te verdiepen in bepaalde beweegactiviteiten en verschijningsvormen van bewegen en sport. Dit draagt bij aan de ontwikkeling van een eigen beweegidentiteit. Toenemende vaardigheid in bewegen en bewegen regelen geeft leerlingen, naast steeds meer inzicht in eigen en andermans kwaliteiten en voorkeuren, de middelen om te participeren in allerlei beweeg- en sportactiviteiten en is in die zin maatschappelijk vormend.

Wat betreft de persoonlijke ontwikkeling, krijgt de (on)bewuste vorming van een eigen identiteit ook binnen de sport- en beweegcultuur steeds nadrukkelijker aandacht. Het inzichtelijk maken van de mogelijkheden van de beweegcultuur en de reflectie daarop, bereidt leerlingen voor op deelname aan de beweegcultuur. Het uiteindelijke doel is dat leerlingen ook zonder docent een goede afweging kunnen maken ten aanzien van deelname aan bewegen en sport.

e) Brede vaardigheden

Het leergebied Bewegen & Sport kan op veel vlakken bijdragen aan brede vaardigheden (zie figuur 3). De kans dat er daadwerkelijk een bijdrage geleverd wordt aan brede vaardigheden wordt groter als de docent daar bewust op stuurt. Die bijdrage kan ook onbedoeld optreden, zelfs als de docent daar niet bewust aandacht aan besteedt. De kans op leergebiedoverstijgende opbrengsten wordt groter bij een schoolbrede aanpak, wanneer leerlingen op meerdere plekken op de school met die brede vaardigheden in aanraking komen. De brede vaardigheden staan binnen Bewegen & Sport altijd naast en in relatie tot 'beter leren deelnemen aan beweegsituaties'. Ze kunnen niet zonder elkaar, maar de brede vaardigheden zijn geen doel op zich. De brede vaardigheden kunnen wel een duidelijkere positionering krijgen in het curriculum. Daarbij kan worden aangesloten bij het model brede vaardigheden van Curriculum.nu (zie figuur 3).

Figuur 3. Het model brede vaardigheden van Curriculum.nu

f) Vakoverstijgende thema's

Om betekenisvol leren vorm te geven en samenhang te verkrijgen in het curriculum, zijn er in beginsel vooral op schoolniveau met alle leergebieden mogelijkheden om samen vakoverstijgende activiteiten vorm te geven. Dit is afhankelijk van wat de diverse leergebieden aan inhoud aanbieden. Hierbij dient onderscheid gemaakt te worden tussen datgene wat het leergebied Bewegen & Sport kan halen bij andere leergebieden (wat voegt samenwerken toe aan beter leren bewegen) en wat het leergebied kan brengen aan andere leergebieden.

Het leergebied Bewegen & Sport biedt veel aanknopingspunten voor het vergroten van samenhang rondom vakoverstijgende thema's, mits die hand in hand gaan met beter

leren deelnemen aan beweegsituaties. Om daadwerkelijk in samenhang met andere leergebieden vakoverstijgende thema's vorm te geven is het nodig dat leraren de curricula van de verschillende leergebieden naast elkaar leggen. Dan kan worden bepaald waar de overlap zit en waar het zinvol is om samen te werken.

4 Tot slot

'Een leven lang met plezier bewegen' vormt het uitgangspunt van het leergebied. Om dit te realiseren is het nodig dat alle leerlingen van primair, voortgezet en speciaal onderwijs in een pedagogisch veilige omgeving beter leren deelnemen aan beweegsituaties. Dit uitgangspunt geldt momenteel en dat zal ook in de toekomst zo zijn.

Naast een aantal vertrouwde doelstellingen, zoals bijvoorbeeld de ontwikkeling van meervoudige deelnamebekwaamheid, zien we voor het leergebied ook een aantal nieuwe(re) uitdagingen.

Het is in toenemende mate van belang om kinderen op hun eigen niveau te laten deelnemen en meer expliciet te werken aan 'plezier in bewegen'. In dit kader krijgt de ontwikkeling van een eigen beweegidentiteit steeds meer aandacht. Het is in de pluriforme beweeg- en sportcultuur steeds belangrijker dat je als beweger/sporter je eigen weg vindt en dat je je daarin blijft ontwikkelen. Hierop aansluitend wordt het steeds belangrijker om een verbinding te leggen tussen ervaringen in bewegen en sport tijdens de les bewegingsonderwijs en ervaringen in bewegen en sport daarbuiten. Ook hier ligt de uitdaging om er met meer nadruk en bewuster op aan te sturen.

Gezien het feit dat deze curriculumherziening zich richt op zowel primair als voortgezet onderwijs en het speciaal onderwijs is dit een uitgelezen kans om in te zetten op doorlopende leerlijnen.

Tenslotte is er ingezet op een meer expliciete/bewuste inzet op de bijdrage die het leergebied aan brede vaardigheden en vakoverstijgende thema's kan geven. Al veel langer wordt er ingezet op het bredere belang van bewegen en sport, maar zonder dat te thematiseren. De uitdaging ligt erin om steeds vanuit het gegeven 'beter leren deelnemen aan beweegsituaties' bepaalde accenten te leggen in het leerproces en daar bewust in te sturen.

BIJLAGE 2: TOELICHTING OP DE BREDE VAARDIGHEDEN BINNEN BEWEGEN & SPORT

De brede vaardigheden zijn voor Curriculum.nu vastgelegd in de *Handreiking brede vaardigheden*. In het visiedocument van het ontwikkelteam Bewegen & Sport staat het model met de negen brede vaardigheden. Deze staan binnen Bewegen & Sport altijd naast en in relatie tot 'beter leren deelnemen aan beweegsituaties'. Ze kunnen niet zonder elkaar, maar het ontwikkelen van de brede vaardigheden is geen doel op zich. Bij elke grote opdracht worden die brede vaardigheden genoemd die daar vooral een rol bij spelen.

Een leergebied specifiek voorbeeld van iedere brede vaardigheid is:

Kritisch denken:

De leerling denkt na over zijn eigen beweegniveau en maakt aan de hand daarvan een weloverwogen besluit om op zijn eigen niveau deel te nemen aan de beweegactiviteit.

Creatief denken en (praktisch) handelen:

De leerling leert om met beweeg vraagstukken aan de slag te gaan. Om deze op te lossen door gekregen feedback of door zelf te ervaren.

Probleemoplossend denken en (praktisch) handelen:

De leerling verlegt zijn grenzen tijdens het bewegen, waarbij hij problemen tegenkomt om op te lossen en te overwinnen.

Zelfregulering:

De leerling leert hoe hij zelfstandig een beweegactiviteit op kan starten en kan onderhouden, zowel binnen het leergebied als daar buiten. Hierbij is het belangrijk dat de leerling zicht heeft op zijn eigen doelen, motieven en capaciteiten.

Ondernemend denken en handelen:

De leerling leert een beweegsituatie te regelen, zodat de activiteit gestart kan worden en op gang blijft. Hij leert initiatief te nemen als er onverwachte zaken voorvallen.

Oriëntatie op jezelf, je studie en loopbaan:

Doordat de leerling op zijn eigen niveau kan deelnemen aan beweegactiviteiten, leert hij zijn eigen beweegtalent (h)erkennen (,waardoor hij een keuze kan maken voor een beweeg- en sportactiviteit).

Sociale en culturele vaardigheden:

De leerling wordt bij een beweegactiviteit letterlijk geconfronteerd met het omgaan met medeleerlingen van verschillende etnische, sociale en culturele achtergronden.

Samenwerken:

De leerling wordt bij een beweegactiviteit geconfronteerd met medeleerlingen die op een ander niveau deelnemen aan dezelfde activiteit. De leerlingen moeten elkaar aanvullen en ondersteunen om een gezamenlijk doel te realiseren.

Communiceren:

De leerling wordt bij een beweegactiviteit geconfronteerd met emoties. Hier moet op een passende wijze mee worden omgegaan waarbij de leerling leert om doelgericht boodschappen over te brengen en te begrijpen.